

**მულტიკულტურული ბანათლების პრინციპები და
სწავლების მიღბრები - სხვადასხვა ეროვნებისა და
ეთნიკური წარმომავლობის ჯგუფებთან**

საზოგადოდ, პოზიტიური სასწავლო გარემო, მასწავლებლისა და მოსწავლის, მშობლისა და მასწავლებლის ურთიერთპატივისცემასა და ურთიერთთანამშრომლობაზე დამყარებული ურთიერთობა წარმატების წინა პირობაა. სასწავლო პროცესის სწორად წარმართვა მასწავლებლისგან დიდ დაკვირვებას, ცოდნასა და პროფესიული უნარების ფლობას მოითხოვს. გამოცდილება გვიჩვენებს, რომ სასწავლო პროცესისადმი მასწავლებლის დამოკიდებულება უშუალო გავლენას ახდენს მოსწავლეთა მოტივაციასა და განწყობაზე, მათ შედეგებზე.

საქართველო მრავალეთნიკური ქვეყანაა. სამცხე-ჯავახეთის რეგიონის ბევრ სკოლაში შეხვედებით სხვადასხვა ეთნიკური წარმომავლობის მოსწავლეებს, რომლებსაც განსხვავებული ტრადიციები, ადათ-წესები და ენა აქვთ. ვფიქრობ, მისასაღმებელია, რომ ბოლო წლებში ქართულ სკოლებში საგრძნობლად იმატა სხვადასხვა ეროვნებისა და კულტურის წარმომადგენელ მოსწავლეთა რიცხვმა. ბევრ არაქართულ ოჯახს გაუჩნდა სურვილი, შვილებს განათლება ქართულ ენაზე მიადებინოს (მულტიეთნიკური საზოგადოების კვლევა ქვემო ქართლსა და სამცხე-ჯავახეთში, რაოდენობრივი კვლევის ანგარიში, 2011).

ამას ხელს უწყობს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროც. შემუშავდა საქართველოში მცხოვრები ეროვნული უმცირესობებისთვის სახელმწიფო ენის სწავლების ახალი სტრატეგია - არაქართველებისათვის ქართულ ენაში მომზადების ერთწლიანი კურსი, ამოქმედდა პროგრამა: „ქართული ენა მომავალი წარმატებისთვის“. რაღა თქმა უნდა, მოსწავლეები ერთნაირად კარგად ვერ სწავლობენ. მით უმეტეს, ხშირად მშობლებსაც უჭირთ ქართულ ენაზე მეტყველება. ამ შემთხვევაში მასწავლებელი ყოველ ღონეს უნდა ხმარობდეს მოსწავლის მოტივაციისა და თვითშეფასების ასამაღლებლად.

აღნიშნული პროცესი უკავშირდება მულტიკულტურული განათლების პრინციპებს. მულტიკულტურული განათლების შესახებ განსხვავებული თვალსაზრისი არსებობს, ერთი ნაწილი მიიჩნევს, რომ ეს არის სასწავლო გეგმის ახალი და მრავალფეროვანი მასალით გამდიდრება, სხვადასხვა სტრატეგიისა და პედაგოგიური მეთოდის განხილვა, რომლებიც პასუხობენ უმცირესობების მოთხოვნებს. ხოლო მეორე ნაწილის პასუხი შესაძლებელია უფრო ზოგადი იყოს და შეეხოს არასამართლიან და დისკრიმინაციულ საგანმანათლებლო სისტემას (ტაბატაძე, 2012).

დოქტორი ჯ.ბენქსი მიიჩნევს, რომ მულტიკულტურული განათლება არის იდეა, რეფორმა და პროცესი (ბენქსი, 1997).

როგორც იდეა, მულტიკულტურული განათლება ცდილობს შექმნას თანაბარი საგანმანათლებლო შესაძლებლობა ყველა მოსწავლისათვის, მათ შორის სხვადასხვა რასის, ეთნიკური ჯგუფისა და სოციალური კლასის წარმომადგენლებისათვის. ჯემს ბენქსმა წიგნში „მოქალაქეთა განათლება მულტიკულტურულ საზოგადოებაში“ ყურადღება გაამახვილა კონცეფციაზე, რომელსაც ის განიხილავს, როგორც მულტიკულტურული განათლების ხუთ განზომილებას.

შესაბამისად, მულტიკულტურული განათლების მიზანია - შექმნას თანასწორი საგანმანათლებლო შესაძლებლობა ყველა მოსწავლისათვის, ისე შეცვალოს სკოლის გარემო, რომ მან ასახოს განსხვავებული კულტურები და ჯგუფები საზოგადოებაში და საკლასო ოთახებში, დაეხმაროს საზოგადოებას დემოკრატიისა და ჰარმონიული საზოგადოების მშენებლობაში. მიზნის მისაღწევად საჭიროა ის უნარები, ცოდნა და ურთიერთობები, რომელნიც საჭიროა დემოკრატიული საზოგადოების ასაშენებლად.

განსხვავებული წარმოშობის მოსწავლეთა განათლების დონის ამადლების საუკეთესო გზაა, მასწავლებელმა წინასწარ განსაზღვროს თითოეულისთვის საჭირო ცვლილებები და მათ თავისებურებათა გათვალისწინებით შეძლოს შესაფერისი გარემოს შექმნა (ქუინი, 2010).

უპირველეს ყოვლისა, კლასში უნდა შეიქმნას ურთიერთპატივისცემის ატმოსფერო. პირველი კლასიდანვე უნდა იგრძნოს მოსწავლემ, რომ ის არ არის გარიყული, მისადმი ყურადღებას იჩენენ მასწავლებელი და თანაკლასელები, ცდილობენ, მხარში ამოუდგინონ და წაახალისონ მისი ყოველი მცდელობა. მნიშვნელოვანია, მოსწავლემ იგრძნოს, რომ თქვენ გჯერათ მისი შესაძლებლობების. იმის გათვალისწინებით, რომ მოსწავლეთა სწავლის სტილი ხშირად მათი ცხოვრების წესზეა დამოკიდებული, ეფექტიანი იქნებოდა სხვადასხვა მეთოდის გამოყენება. ასეთ ვითარებაში განსაკუთრებით შედეგიანია ინტერაქტიური გარემოს შექმნა, რადგან ის ემყარება თანამშრომლობის პრინციპებს, უვითარებს მოზარდებს ერთიანობის გრძნობას, სოციალურ და კომუნიკაციის უნარ-ჩვევებს. როდესაც მოსწავლეები, განურჩევლად სქესისა, ეთნიკური წარმომავლობისა, აკადემიური მოსწრებისა და განსხვავებული კულტურისა, ერთად მუშაობენ, ყალიბდება მეგობრული, ჯგუფური კოლექტივი და არა ეთნიკურ-კულტურული ნიშნებით დაყოფილი საზოგადოება. არანაკლებ მნიშვნელოვანია მშობლების მოზიდვა და ჩართვა სასკოლო პროექტებსა და საკლასო საქმიანობაში. ყოველივე ეს საშუალებას მისცემს მოსწავლეს, გახდეს მისაბაძი საკუთარი და სხვა კულტურული ჯგუფებისათვის.

მასწავლებელმა უნდა გააანალიზოს, რა გამოცდილება აქვს იმ კულტურისა და ეროვნების ადამიანებთან ურთიერთობისა, რომელსაც მისი მოსწავლეები ეკუთვნიან და როგორ გამოიყენებს ამ გამოცდილებას სასწავლო პროცესის სწორად წარმართვისათვის; გაიაზროს თითოეული მოსწავლის შესაძლებლობები; ეცადოს, რაც შეიძლება მეტი გაიგოს მათი კლასგარეშე ცოდნისა და უნარების შესახებ და დაეხმაროს მათ ამ ცოდნის, უნარების გამოქვეყნებაში. მოსწავლეებს ეს ძალიან დაეხმარებათ თვითშეფასების ამადლებაში. მასწავლებელს, ერთი მხრივ, არ უნდა გამოეპაროს მოსწავლეთა სოციალური და აკადემიური წარმატებები, მეორე მხრივ, ფხიზლად უნდა იყოს, რომ რომელიმე გარიყული არ დარჩეს, შედარებით პასიურ მოსწავლეებსაც უპოვოს განსაკუთრებული უნარები და ნიჭი და დანარჩენებს გაუზიაროს.

საკმაოდ ეფექტურია მოსწავლეების ჩართვა კულტურულ ღონისძიებებში; მათთან სტუმრობა; შეგულიანება, უამბოს თანატოლებს თავის წარმოშობაზე; საუბრები ისტორიულ ფაქტებსა და დღესასწაულებზე; განსაზღვრულ დღეებში პრეზენტაციების გამართვა საკუთარი რელიგიის, ენის, ეთნიკური წარმომავლობის, ოჯახური ტრადიციებისა თუ სხვა საკითხების შესახებ. დავანახვით, რომ გვინტერესებს ყოველივე ეს, წავახალისოთ მოსწავლეები და მშობლები, დაუსვან ერთმანეთს კითხვები. ეს უსაფრთხო კომუნიკაციასა და მოსწავლეთა შორის მნიშვნელოვანი კულტურული განსხვავებების შესწავლაში დაგვეხმარება.

საინტერესოა დისკუსიების გამართვა სხვადასხვა წარმომავლობის ადამიანთა ურთიერთობის მნიშვნელობაზეც.

მნიშვნელოვანია, დავარწმუნოთ მოსწავლეები ერთზე მეტი ენის ცოდნის უპირატესობაში, შევაგულიანოთ ისინი, ისწავლონ სიტყვები ერთმანეთის ენებზე. საჭიროა, ჩვენ თვითონ ვირწმუნოთ ჩვენი მოსწავლეების შესაძლებლობები და საქმით დავანახვით, რომ მზად ვართ, ყველაფერი გავაკეთოთ მათი წარმატებისთვის. მჭიდროდ ვითანამშრომლოთ ოჯახებთან და თითოეული წინ გადადგმული ნაბიჯი შევატყობინოთ მშობლებს. ეს ჩვენს მოსწავლეებს თავდაჯერებას შემატებს და მათ აღარც შეცდომით წარმოთქმული ფრაზებისა და სიტყვების შიში და რიდი ექნებათ, რაც არცთუ იშვიათია, განსაკუთრებით - სწავლების პირველ წლებში. როდესაც ბავშვი დარწმუნებულია, რომ მას შეცდომისთვის არ დასცინებენ, არ გააკიცხავენ, პირიქით, მხარში ამოუდგებიან თანატოლები, გაამხნევენ მასწავლებელი, უეჭველად შეექმნება განწყობა, უფრო მეტი გააკეთოს და თავი გამოიჩინოს.

გფიქრობთ, ასეთი დამოკიდებულება ნებისმიერი ეროვნებისა თუ ეთნიკური წარმომავლობის მოსწავლეს წაადგება.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. მულტიეთნიკური საზოგადოების კვლევა ქვემო ქართლსა და სამცხე-ჯავახეთში, რაოდენობრივი კვლევის ანგარიში, განვითარების სააგენტო, თბილისი, 2011.
2. ქუინი, 2010: დონალდ ქუინი, მოსწავლეთა უმცირესობის ეფექტური სწავლების სტრატეგიები, თბილისი, 2010.

3. ბენქსი, 1997: ბენქსი ჯ. მოქალაქეთა განათლება მულტიკულტურულ საზოგადოებაში, 1997.
4. ტაბატაძე, 2012: ტაბატაძე შ. მულტიკულტურული განათლება, თბილისი, 2012.

საკვანძო სიტყვები

პოზიტიური სასწავლო გარემო, მულტიკულტურული განათლება, ჰარმონიული საზოგადოება, ინტერაქტიური გარემო, თვით-შეფასება

***Irma Kurdadze
Gulnara Janova***

PRINCIPLES OF MULTICULTURAL EDUCATION AND TEACHING APPROACHES –WITH DIFFERENT NATIONALITIES AND ETHNIC GROUPS

Summary

As an idea, multicultural education seeks to create equal educational opportunity for all students, including those of different races, ethnic groups and social class representatives. In his book- "The Education of citizens in multi cultural society", James Banks focuses on the concept which he regards as the five dimensions of multicultural education.

Consequently, the aim of multicultural education is to create equal educational opportunity for all students, to change the school environment in the way to reflect different cultures and groups in the society and classrooms, to help citizens to build democracy and a harmonious society. It requires the skills, knowledge and relationships that are needed to build a democratic society. The best way to enhance the quality of education for pupils of different backgrounds is to create a suitable environment.